

Լույս է տեսնում Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական
ինստիտուտի գիտական խորհրդի՝ 1997 թ. դեկտեմբերի նիստի որոշմամբ

Հ 246

Հանդես հայագիտության. Գիտական հոդվածների և հրապարակումների ժողովածու:
Երևան, «Հայրենիք - Արտագերս» հրատ., 2002:

ԳԼԽԱՎՈՐ ԽՄԲԱԳԻՐ՝

Ս. Սահակյան

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ՝

Ս. Արզումանյան, Մ. Դավթյան, Մ. Գիլավյան,

Գ. Գրիգորյան (գլխավոր խմբագրի տեղակալ), Ա. Դուրխանյան,

Լ. Խաչատրյան, Ա. Մարության, Ն. Մկրտչյան, Դ. Նազարյան, Հ. Հակոբյան

Պատասխանատու քարտուղարի պաշտոնակատար՝

Ն. Համբարձումյան

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ - ԱՐՏԱԳԵՐՍ»

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՏՆՕՐԵՆ՝

Վ. Խաստուր

130-2004

ԵՐԵՎԱՆԻ Խ. ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ

80

ՏԱՐԵԿԱՆ Է

1918 թ. մայիսի 28 - ին Հայաստանում ստեղծվում է Հայկական Առաջին Հանրապետու-
թյունը: 1919 թ. փետրվարի 21 - ին կառավարության որոշմամբ հիմնվում է ազգային գրադա-
րանը, մայիսի 16 - ին՝ պետական համալսարանը:

1921 - ի հոկտեմբերին բացվում է համալսարանի մանկավարժական ֆակուլտետը, որի
դեկան է նշանակվում անվանի մանկավարժ - հոգեբան Գուրգեն Էդիլյանը:

1922 թ. սեպտեմբերի 30 - ին ՀԽՍՀ լուսավորության ժողովրդական կոմիսարիատի որոշ-
մամբ այդ մասնաճյուղի բազայի վրա հիմնվում է ինքնուրույն մանկավարժական ինստի-
տուտ՝ եռամյա դասընթացով: Նորաստեղծ ինստիտուտն իր աշխատանքներն սկսում է պե-
տականորեն սահմանված նոր հաստիքներով (դիրեկտոր, 17 դասախոս, քարտուղար և այլն):
Դիրեկտոր էր նշանակվել վաստակաշատ մանկավարժ Արշավիր Շավարշյանը:

Դասախոսական աշխատանքի են հրավիրվում ճանաչված գիտնական - մանկավարժ-
ներ՝ Ա. Տերտերյանը, Դր. Տեր - Սիմոնյանը, Հ. Ազատյանը, Գր. Զուբարը, Ադ. Տեր - Պողոսյա-
նը, Ա. Բեջանյանը, Տ. Ռազմաճյանյանը, Հ. Տեր - Սիրաքյանը և ուրիշներ:

Հետագա տարիներին բնականաբար նշանակվում են նոր ռեկտորներ և աստիճանաբար
համալրվում է դասախոսական կազմը:

Անցած 80 տարիների ընթացքում ստեղծվել են նոր ֆակուլտետներ ու ամբիոններ, որոնք
դեկավարել են հանրապետության մանկավարժական մեծ փորձ ունեցող գիտնականներն և
դասախոսները:

Տարբեր տարիներին ռեկտորի (դիրեկտոր) պաշտոնում աշխատել են՝ Գուրգեն Էդիլյանը,
Արշավիր Շավարշյանը, Սահակ Հայրապետյանը, Սարիբեկ Բուդումյանը, Սամվել Պետրո-
սյանը, Ասլան Մելքոնյանը, Վազգեն Աղուզումցյանը, Վարդգես Համազասպյանը, Կամո Ռո-
դումյանը, Աշոտ Փարեմուզյանը, Մուսայել Քոչարյանը, Հայկազ Պողոսյանը, Լեմվել Վալե-
սյանը, Էդուարդ Ղազարյանը, Գևորգ Բաղդասարյանը, Միսակ Դավթյանը:

դասավանդվող առարկաների եւ դասախոսների
(1922 թ. նոյեմբեր)

[illegible]

ԹՎԵՐ ԵՎ ՓԱՍՏԵՐ

- ◆ 2002 - 2003 ուս. տարում համալսարանն ունի 12 ֆակուլտետ՝ բանասիրական, պատմաշխարհագրական (իրավագիտություն), մանկավարժություն և տարրական ուսուցման մեթոդիկայի (3 մասնագիտությամբ), հոգեբանություն և մանկավարժություն (2 մասնագիտությամբ), գեղարվեստական դաստիարակություն (2 մասնագիտությամբ), մշակույթի (13 մասնագիտությամբ), ռուս և ռումանագերմանական բանասիրական (2 մասնագիտությամբ), ֆիզիկա - մաթեմատիկա, կենսաբանա - քիմիական, տեխնոլոգիա և ձեռնարկչություն, նախապատրաստական դասընթացներ (8 մասնագիտությամբ, հեռակա ուսուցման):
- ◆ Համալսարանում այժմ գործում է 49 ամբիոն: Դասախոսների թիվը՝ 700, որից՝ ակադեմիկոսներ՝ 3, դոկտոր - պրոֆեսոր՝ 36, պրոֆեսոր՝ 22, գիտությունների թեկնածու - դոցենտ՝ 172, դոցենտ՝ 72, գիտությունների թեկնածու դասախոս՝ 23, դասախոս՝ 252, երեսուներեկ գիտությունների թեկնածու, ասիստենտ՝ 88 ասիստենտ:
- ◆ Ընթացիկ ուսումնական տարում ուսանողների թիվը՝ 4651, որից՝ հեռակա ֆակուլտետում՝ 842:
- ◆ Համալսարանը վերջին հինգ տարիներին տվել է 2898 շրջանավարտ:

LEZUMKULUL

ԲԱՐԴ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԱՅԻՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱՍՏՎԱԾԱՇՆՉՈՒՄ*

Է. Ս. Մկրտչյան

Գրերի գյուտից հետո հայերենը վերածվեց գրավոր խոսքի, այսինքն՝ խոսակցական ընդհանուր լեզուն հանդես եկավ «գրավոր ձևով» և կոչվեց գրաբար:

Գրաբար լեզվով թարգմանական և ինքնուրույն գրականություն ստեղծվեց: Այդ երկու գրավոր աղբյուրների՝ թարգմանական գրականության և հայ մատենագրության բուն խնդիրներն ու հեռահար նպատակները տարբեր էին:

Թարգմանությամբ ներկայացվում էր օտար լեզուներով հրապարակված գրականությունը, որի բովանդակության գերակշիռ մասը վերաբերում էր այլ ժողովուրդների պատմությանը կամ ընդհանուր, այլև աստվածաբանական հարցերի, ինչպիսին Աստվածաշունչն էր:

Իսկ հայ մատենագրությամբ նախ և առաջ ստեղծվում էր հայոց պատմությունը՝ հայ ժողովրդի ծագման և հազարամյակների ու դարերի ընթացքում նրա ավանդած երկրի, օտարներից իր հայրենիքը փրկելու և այն շենացնելու, կորուստների ու հաղթանակների, պետական կարգի և քրիստոնեական հավատի կենսահաստատման պատմությունը:

Նորաստեղծ գրավոր խոսքի այսպիսի տարբեր բովանդակությունները առաջ են բերում լեզվական համապատասխան ձևեր ու տարբերություններ:

Աստվածաշնչի և առհասարակ բոլոր տեսակի թարգմանություններում, բնականաբար, օտար լեզվական իրողությունների ազդեցությունը զգալի չափերի է հասնում, որի պատճառով տեղի են ունենում օտար ներթափանցումներ թե՛ բառապաշարի և թե՛ քերականական կառուցվածքի մեջ:

Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանության լեզուն և ոճը քննության են ենթարկել բանասերները և լեզվաբանները, որոնք, ասորական, եբրայական (հրեական) և հունական ազդեցությունները ցույց տալուց բացի, նշում են նաև, որ նրա լեզուն «օրինակելի է դարձել բոլոր գրողների համար և հարատև իշխել է բոլոր դարերում», «մեր հին գրականության համար դարձել է կլասիկական իր քերականությամբ»¹, ուր «Աստվածաշնչի լեզուն համաժողովրդական հայերենն է, որի կենտրոնները Այրարատյան և Տուրքերանի մահանգներն էին»² :

Վ. Առաքելյանը մանրամասն քննության է ենթարկել աստվածաշնչի բառապաշարն ու բայական-
մոթյունը, բայի սեռը¹, մասնակիորեն բնութագրել է նաև օտար (հուն., եբր., ասոր.) լեզվաժողովրդական
ազդեցությունները²:

Սույն ուսումնասիրության նպատակն է՝ ներկայացնել բարդ մախադասության կառուցվածքային որոշ դրսևորումներ Աստվածաշնչից, որը հմարավորություն կտա զուգահեռներ անցկացնել ու համեմատություններ կատարել Աստվածաշնչի և մատենագրության համապատասխան կառույցների միջև՝ ցույց տալու նրանցում եղած մամանություններն ու տարբերությունները, ռճական, քերականական առանձնահատկությունները:

Աստվածաշնչի լեզուն ճոխ է և հաքուստ: Հասկանալի է, որ բարդ նախադասությունները ևս ճոխ են ու բազմազան իրենց արտահայտած իմաստներով և կառուցվածքով (բառաքերականական ձևավորումներով, կապակցման եղանակներով):

Իբրև բարդ նախադասությունների կառուցվածքի տարբերակիչ միջոցներ, ուշադրության ենք առնում նրանց բաղադրիչների փոխհարաբերությունը, ստորոգման դիսկորման առանձնահատկությունները, նախադասության անդամների արտահայտությունը, շարադասությունը, համաձայնությունը և այլ հատկանիշներ:

* Աստվածաշունչ մատեան Հին և Նոր Կտակարանաց, Երևան, Հայաստանի Աստուածաշնչային ընկերութիւն, 1997թ. (հիմքը՝ Աստուածաշունչ մատեան Հին և Նոր Կտակարանաց ըստ ճշգրիտ թարգմանութեան նախնեաց մերոց՝ համեմատութեամբ Եբրայական և յունական քնագրաց, Վիեննա, 1929):